

Stijn Streuvels, *Prutske* (in de bewerking van Ed Franck)

Klassikale opdracht | Thema 'Wij-wij of wij-zij'

In deze opdracht denk je na over het omgaan met mensen uit verschillende gemeenschappen. Mensen met andere achtergronden, uit andere landen en culturen, zoals Prutske soldaten uit verschillende landen ontmoette.

Opdracht 1: Prutske leren kennen

Prutske! Een naam die in Nederland niet veel voorkomt. In België is hij juist heel bekend. Maar heet Prutske wel echt zo? Wie is Prutske eigenlijk?

Lees tekstfragment 1.

- Bespreek met je buurman/buurvrouw welke namen jullie in je gezin gebruiken voor elkaar. Speciale namen, namen die een verhaal hebben. Wat vind jij jouw leukste naam?

1

Opdracht 2: Prutske in oorlogstijd

Prutske groeide op in oorlogstijd. De Eerste Wereldoorlog was vreselijk voor België en Prutskes huis lag dicht bij de frontlijn.

Lees tekstfragment 2. Maak groepjes van vier leerlingen en bespreek de vragen op de kaartjes. Leg de kaartjes op een stapel, met de vragen naar beneden. Om de beurt pak je een kaartje en beantwoord je de vraag. Vervolgens reageren de anderen uit de groep erop. Het gaat niet zozeer om een goed antwoord, maar vooral om het gesprek over de vraag. Als er genoeg over gezegd is, wordt het kaartje onderop de stapel geschoven en pakt de volgende leerling een kaartje.

Opdracht 3: 'Wij en zij'.

Jij maakt, net als ieder mens, deel uit van meerdere gemeenschappen. Dat zijn groepen waarmee je je verbonden voelt. Denk bijvoorbeeld aan je familie, je woonplaats, je school, je kerk, je (sport)club. Je voelt je 'erbij horen'. Dat is de positieve kant van gemeenschappen.

Er kan ook een negatieve kant aan zitten: gemeenschappen kunnen zorgen voor een wij-zijgevoel. Iemand hoort dan niet bij 'ons'. Dat kan leiden tot conflicten en zelfs tot oorlog. Vaak begint het heel klein. Denk bijvoorbeeld aan de oudejaarsdag. Dat is

zo'n moment waarop jongeren soms 'opeens' lijnrecht tegenover bijvoorbeeld de politie komen te staan.

Lees tekstfragment 3. Neem oudejaarsdag in gedachten. Voor sommigen is dat een gezellige dag: ze bakken oliebolletjes en appelflappen en het hele huis ruikt ernaar. Het is echt een 'wij-wij-dag'. Anderen willen graag lol trappen. Af en toe gaan ze te ver: ze bestoken anderen met vuurwerk en zoeken de confrontatie op. Met de politie, met andere hulpverleners, enz.

Bespreek in groepjes van vier leerlingen:

- Of oudejaarsdag voor jou een positieve of een negatieve lading heeft. Is het 'wij-wij' of 'wij-zij' in jouw gemeenschap(en)?
- Wat Prutske's houding was. 'Wij-wij of wij-zij'? Denk aan de soldaten bij haar thuis.
- Wat je van Prutske kunt leren. Hoewel ze nog onbewust handelt, kun je misschien iets van haar houding overnemen.
- Hoe je eraan kunt bijdragen dat oudejaarsdag een fijne dag wordt voor alle gemeenschappen.

Opdracht 4: Maak een medaille

De laatste regel van tekstfragment 2 is: *'Later bij het afscheid heeft de generaal Prutske als beloning voor haar gastvrijheid een glinsterend ereteken cadeau gedaan'*.

Ontwerp op een A4-papier een medaille voor iemand die op oudejaarsdag (of een andere bijzondere dag) gezorgd heeft voor een echt 'wij-wij'-moment. Een moment waarop er respect was voor elkaar en elkaars gemeenschap. Denk aan iemand in jouw gezin, in jouw dorp/stad of in Nederland.

Gebruik verschillende kleuren en materialen: wees creatief! Verwerk de titel van het boek in de medaille en zet je naam eronder op het blad.

De medailles krijgen een ereplaats in het klaslokaal. Welke glinsterende Prutske-medaille is de mooiste?

=====

Tekstfragment 1 (blz. 7), De naam Prutske

Intussen kreeg Prutske steeds meer namen. Haar doopnaam was Dina, maar alleen moeder noemde haar zo. Voor vader heette ze Triene-Perlo of kortweg Triene. Broer en zus hadden een heleboel namen voor haar, al naar gelang ze haar wilden lokken, vleien, dreigen, ernstig of teder toespreken of met haar wilden dollen: Wiete, Wieteko, Mirabelle-Laus, Orlewaantje, Bakkeleie, Siamolo, Kliete, Rombonbelle, Frika-dee-dee, Mazamie, Karbonkel, Piskadotter enzovoort. Daarnaast kreeg ze van iedereen nog koosnaampjes zoals: wijveke, muizeke, sieske, pataterke...

De naam Prutske kreeg ze pas laat, vlak na de oorlog. Een oom kreeg haar toen voor het eerst te zien. Ze stond de onbekende man met opgetrokken neus en dichtgeknepen lippen nieuwsgierig te bekijken. De oom zei opeens: 'Prutske!' wat zoiets als 'klein lief ding' betekent. Waarop Prutske na een korte stilte zei: 'Gij zelf Prutske!' en hem de rug toekeerde.

Tekstfragment 2 (blz. 13-19), Hoe Prutske met de oorlog omging

Prutske groeide als peuter op tussen wapengekletter, kanongebulder en soldaten die in- en uitliepen omdat ze in haar huis ingekwartierd waren. Maar van dat alles heeft ze zich nooit veel aangetrokken. Vriend of vijand kende ze niet, want ze zag alleen maar veldgrijze Duitse uniformen.

De officieren die haar met streng gezicht en stekelige snor voorbijliepen, gunde ze geen blik. Ze groette hen nooit en hield zich op een afstand. Maar velen waren kindervrienden en stonden vaak met vochtige ogen bij haar bedje en noemden haar 'kleine Maus' of 'Schätzchen'. Prutske deed handjeklap met hen en wierp hen kushandjes toe. Maar ze liet zich niet op haar wangen zoenen, dat ging haar net iets te ver. Luitenants en ritmeesters speelden harmonica voor haar, zongen liedjes en lieten haar foto's van hun eigen kinderen zien - wat Prutske fantastisch vond. Soms namen ze haar bij de hand, wandelden met haar rond in de hof en gaven haar suikerbollen en chocolade. Soms wisselden de soldaten zo snel dat Prutske aan een nieuweling een verhaal verder vertelde dat ze begonnen was bij iemand die net naar het front was vertrokken. []

Toen kwam, totaal onverwacht, het stikgas. Door een prikkeling in haar keel werd Prutske wakker. Om zich heen zag ze soldaten die door hun gasmaskers op baarlijke duivels leken en ze huiverde van schrik. Toen een van hen een natte doek over haar neus en mond drukte, dacht ze dat hij haar wilde versmachten. 'Help! Help!' schreeuwde ze in doodsnood. Door een storm van vuur en schroot, op de arm van een Engelse soldaat, heeft ze de vlucht uit het huis meegemaakt. Ze was snel gekalmeerd, ze spartelde niet tegen en huilde niet. In de gruwel van de dood, terwijl granaten door de lucht zwiepten en ontploften in het dorp, waar de huizen in puin lagen en de straten vol lijken van soldaten en paarden, toen de hele wereld laaiend leek te branden en iedereen zot van angst God en zijn heiligen om hulp tierde, bleef Prutske rustig. []

De volgende dag scheen de zon stralend over de wereld. Een auto bracht het hele gezin weg van de vuurlijn, de zalige stilte en de zuivere lucht in. Maar Prutske zat hevig rillend en met rood ontstoken ogen voor zich uit te staren. Ze begon te ijlen en

van de rest van de vlucht en de aankomst bij vrienden in de stad was ze zich niet meer bewust – het gif van het stikgas had haar in zijn greep. []

Pas een paar dagen later ontwaakte ze uit haar ijlkoorts, ellendig en versuft. Ze scheen zich van het gebeurde niets meer te herinneren. Maar toen iemand toevallig het woord 'gas' uitsprak, schrok ze op en riep om hulp. []

Al snel hervatte ze haar spel en probeerde er anderen bij te betrekken. Op een dag was ze ongemerkt de kamer binnengedrongen waar een Engelse generaal verblijf hield. Zonder blikken of blozen plaatste ze op zijn werktafel de speelgoedkannetjes en kopjes en schoteltjes die ze had teruggevonden en ze begon het spelletje van theezetten. Ze schonk ingebeelde thee in, deed er zogezegd melk en suiker bij en zette de geamuseerde generaal een kopje voor. Zelf dronk ze met kleine teugjes en gebaarde dat hij gezellig mee moest doen. De oude, waardige Engelsman kon het haar niet weigeren en glimlachend bracht hij het kopje, nauwelijks een vingerhoed groot, naar zijn lippen. Hij antwoordde in het Engels op het Vlaams van Prutske en ze deden allebei alsof ze elkaar goed verstonden. Prutske schonk opnieuw de kopjes vol en een spel van aandringen en beleefd afwijzen begon, tot de generaal toegaf.

Tot vier keer per dag ging ze hem opzoeken om hem te vergasten op ingebeelde thee. Toen moeder eens toevallig voorbij de open deur kwam, hoorde ze Prutske net zeggen: 'Toe drink er nog maar eentje, meneer de Engelsman, het zal u deugd doen, ge zijt ziek, uw verkoudheid zal ervan beteren...'

Later bij het afscheid heeft de generaal Prutske als beloning voor haar gastvrijheid een glinsterend ereteken cadeau gedaan.

Tekstfragment 3 (blz.63), Prutske en het nieuwe jaar

Van de drie grote winterfeesten maakt Nieuwjaar de minste indruk op Prutske. Er komt niets toverachtigs of mysterieus bij kijken. Dat het jaar eindigt of begint zegt haar niets. Er zijn maar twee dingen fijn aan Nieuwjaar: dat haar broer en zus thuis zijn en dat ze ooms en tantes gaat bezoeken. Heilwensen vindt ze maar niks, ze klinken te deftig en te lang. Broer en zus hebben hun best gedaan haar 'ik wens u een zalig en gelukkig Nieuwjaar' te doen zeggen. Maar als ze op oudejaarsnacht, klokslag twaalf uur, door broer en zus uit haar bed wordt gesleurd en slaapdronken bij haar vader en moeder komt, zegt ze eenvoudig, zoals op kerstdag en Pasen: 'Vader en moeder, zalige hoogdag!' En een beetje boos omdat ze in haar slaap werd gestoord keert ze snel terug naar bed.

Kaartjes voor opdracht 2:

<i>Prutske</i> Geen vraag voor jou! Wacht één beurt.	<i>Prutske</i> Wat vind jij de gemeenste vorm van discriminatie?	<i>Prutske</i> Zou je het boek helemaal willen lezen?
<i>Prutske</i> Wat kun jij leren van Prutskes houding richting de soldaten?	<i>Prutske</i> Welke vorm van discriminatie kom jij tegen in jouw woonplaats?	<i>Prutske</i> Welke vorm van discriminatie kom jij tegen op jouw school?
<i>Prutske</i> Vind je het leuk om over dit boek te praten?	<i>Prutske</i> Wat vind je het belangrijkste uit de tekstfragmenten van Prutske die je gelezen hebt?	<i>Prutske</i> Hoe zou jij het vinden als er soldaten ingekwartierd worden in jouw huis?
<i>Prutske</i> Hoe reageert Prutske op Duitse soldaten?	<i>Prutske</i> Wat ondervindt Prutske van de gasaanval? Wat vind jij van dat soort wapens?	<i>Prutske</i> Bedenk zelf een vraag en stel die aan je buurman of buurvrouw.
<i>Prutske</i> Hoe reageert Prutske op Engelse soldaten?	<i>Prutske</i> Hoe reageren de soldaten uit Duitsland en Engeland op Prutske?	<i>Prutske</i> Wie zou dit boek echt eens moeten lezen?
<i>Prutske</i> Vind je jezelf op Prutske lijken? Doe jij net als Prutske?	<i>Prutske</i> Wat zou Prutske van discriminatie vinden als je het haar nu zou vragen?	<i>Prutske</i> Het verhaal speelt zich af in een rooms-katholieke omgeving. Waaraan merk je dat?